

Thora Pedersens radioforedrag skolen og barnet

Taler

Thora Pedersen
Kommunelærerinde

Sted

Radiotransmitteret

- 1 For ikke længe siden stod der en Kronik i et Hovedstadsblad — Politiken, —
hvis Overskrift lød: Skolen — det døve Asen. Forfatteren af denne Artikel
mente, det var nødvendigt at bruge saa kraftigt et Udtryk, fordi Skolen til Trods
for manende Tilraab fra forskellig Side lod Tingene gaa deres skæve Gang.
5 Glemte, at den var til for Barnets Skyld og skulde indrettes efter dets Behov.

- Det kan vel næppe være den upersonlige Institution Skolen, Forfatteren har
tænkt paa. Her som altid er det Lærerne, der maa stille til Klø; men det turde i
dette Tilfælde være for Smed at rette Bager. Ansvar for, hvorledes de Rammer
10 er, som den danske Folkeskole er spændt ind i, kan vi Lærere ikke paatage os.
Dertil har vi baade i Fortid og Nutid haft for lidt at sige ved Ordningen af vort
Skolevæsen. Ved Lov er Læreren udelukket fra at have Sæde i det lokale Styre,
Skolekommissionen. Det er ikke den sagkyndige, forstaaende og overlegne
Skolemand, man har sat til at være Skolens Vogter og Værner her i Landet.
15 Præster og Provster er Skolens tilsynsførende. Dog heller ikke paa deres Skuldre
kan Ansvar for Skolens Tilstand lægges. De er *fødte* Tilsynsmænd. Hvem staar
de da til Ansvar?

- Nej, Ansvar for Skolen, for dens Indretning, dens Ordning, dens Væren i
20 Stand til at løse sin Opgave, dens større eller mindre Nyttevirkning set i Forhold
til Barnets legemlige og aandelige Behov maa lægges paa Folkets Skuldre. Det
selvstyrende danske Folk har Ansvar for den danske Skoles Tilstand. Og
Udtalelsen » Skolen – det døve Asen« er derfor lige saa misvisende, som den er
virkningsløs. De Folk, der som Forfatteren af den nævnte Artikel mener, at
25 Skolen trænger til at komme i Støbeskeen, maa søge at faa Folkets brede Lag i
Tale, faa det til at forstaa, at den danske Folkeskole langt fra er det Grosted, hvor
Betingelserne for Barnets aandelige og legemlige Vækst er til Stede. Først naar
Forstaaelsen heraf har gennemtrængt Folket, er der Haab om, at Skolen kan
blive omformet efter Barnets Tarv.

Det Fundament, som den danske Folkeskole hviler paa, er Skoleloven af 1814. De Forskrifter, som denne Lov indeholder, angaaende Skolegangsordningen: Omfanget af Undervisningen, Skoledagenes Antal, Klassesdelingen etc. staar
35 endnu ved Magt. Det er heldigvis ikke saaledes, at Kommunerne Landet over har indrettet deres Skoler efter Lovens Mindstefordringer. Dette gælder særlig Købstadsskolerne, der saa godt som alle i teknisk Henseende er meget udviklede, og det gælder en Del Skoler paa Landet, men det skal ikke forties og bør ikke skjules, at Landsbyskolen som Helhed ikke er fulgt med Udviklingen, dens
40 Skolegangsordning er den samme, som den var i Sjette Frederiks Dage.

Loven af 1814 paabyder 18 Timers ugentlig Undervisning i Gennemsnit i 41 Skoleuger aarlig. Det var Meningen, at Børnene skulde gaa i Skole 3 Timer daglig, have Hverdagsundervisning med andre Ord; men Befolkningen var
45 misfornøjet hermed, og det blev da tilladt, at Undervisningen indrettedes paa anden Maade.

I Vestjylland blev de store Børn helt fritaget for at gaa i Skole om Sommeren mod til Gengæld at søge Skolen hele Vinterhalvaaret. I det øvrige Danmark
50 indrettede man sig enten med Hverandendagsundervisning eller med Undervisning en enkelt eller et Par Formiddage om Sommeren og en længere Vinterskolegang. I det store og hele: Vinterskolegang for de store Børn, Sommerskolegang for de smaa.

55 Denne Ordning er endnu den almindelige ved vore Landsbyskoler. Følgen bliver en højst uheldig Sammenbunkning af Timer. For at Lovens Fordring om 41X18 Timers aarlig Undervisning kan ske Fyldest, maa de smaa Børn sidde paa Skolebænk 6 Timer i Træk i de fleste af Ugens Dage om Sommeren, de store, d. v. s. Børn fra 10–14 Aar, i lige saa lang Tid om vinteren. Det er formentlig
60 indlysende, at et lille Barn, der lige kommer i Skole, ikke blot ingen Nytte har af saa lang en Skoletid, men at det er til Skade for det. Heller ikke er den lange Skoletid til Gavn for de 10–14 Aars Børn i den mørke Vintertid. Der ankes over, at Købstadsskolen overbebyrder Børnene. Men her er det dog blot Børnene i de ældste Klasser, der har 6 Timers Skolegang, og af disse Timer
65 anvendes en Del til praktisk Arb., til Fag som Haandarbejde, Sløjd, Skolehave, Skolekøkken samt Gymnastik. Paa Landet derimod maa alle Timerne, der jo er relativt faa, anvendes til de almindelige Skolefag; Haandgerning og Gymnastik ligger uden for Skoletiden, som det hedder, er ikke indbefattet i de 41X18

70 aarlige Undervisningstimer. Heraf følger, at Børnene yderligere overbebyrdes, det gælder navnlig Pigebørnene, der har Haandgerning som ekstra Fag. Paa de Dage, da dette Fag indøves, har de indtil 8 Timers daglig Undervisning. Dette gælder saavel de større som de mindre Skolepiger.

75 Da denne Ordning i 1899 indførtes som Følge af, at Haandgerning blev obligatorisk Fag ved de Skoler, hvor der blev ansat en kvindelig Lærer, protesterede Skolefolk og Læger herimod. Kommunelæge Hertel udtalte: »En Arbejdstid paa 6 Klokketimer i Træk selvfølgelig med indskudt Frikvarter mellem hver Time maa absolut anses for den yderste Grænse for, hvad der paa
80 nogen Maade kan tillades selv de ældste Elever i Skolen.« Endvidere:
»Tværtimod at legalisere en Arbejdstid af 7 Timer daglig burde der udstedes et bestemt Paabud imod, at denne overskrider 6 Timer.«

Det er mere en 20 Aar siden, dette blev sagt, ikke 7, men 8 Timers daglig
85 Skoletid legaliseres ved mangfoldige af vore Landsbyskoler. Det er ikke Lærerens Skyld, han kan ikke forandre Skoleordningen. Befolkningen kan ændre den. Hvorfor bliver det ikke gjort?

Jeg er tilbøjelig til at tro, at det er gammel Slendrian. Saadan har Forholdene
90 været i al den Tid, man har kunnet huske.

Et andet Hensyn spiller dog ogsaa ind. Man ønsker de større Børn fritaget for Sommerskolegang for at faa Nytte af dem. Der siges saa pænt for at dække over noget, man godt ved ikke er helt rigtigt, at Børnene har godt af Sol og frisk Luft.
95 Ja, det har de, og begge Dele bør de have Adgang til. Derfor har man ikke Lov til at spærre de smaa Børn inde i slet ventilerede Lokaler Dag efter Dag i hele Sommerhalvaaret, saa lidt som man har Lov til at spærre de større Børn inde om Vinteren.

100 En fornuftig Skolegangsordning, der tager Hensyn til Barnets Tarv, til dets legemlige og aandelige Behov, trænger vor Landsbyskole til. Jeg appellerer til Forældrene, særlig til Mødrene, at de gaar i Gang med et Arbejde for at faa en bedre Skoleordning.

105 Hvilken Skoleordning bør man da have? Ja, for at undgaa den for Børnene og for Skolen lige uheldige Sammenbunkning at Timer, bør der indføres Hverdagsskolegang paa Landet. En enkelt Fridag om Ugen vilde dog ikke være

af Vejen. Timerne bør ikke fordeles med lige mange til de smaa, de større og de
110 største Børn. 18 Timers ugentlig Skolegang er mere end Timer nok til
Nybegyndere, 24 Timer vil være passende til Børn i Mellemklasserne, 30 til de
ældste Skolebørn, Timer i Gymnastik, Haandgerning og Sløjd naturligvis
indbefattet. Og lad ikke Børnene, navnlig ikke de smaa Børn begynde Skolen for
tidligt om Morgenens, de bør have Lov til at sove ud.

115 En 3-klassedelt Skole med 2 Lærere, en 4-klassedelt og til Nød 5-klassedelt Skole
med 3 Lærere er gode Skoletyper, inden for hvis Rammer et godt Timeskema
afpasset efter Børnenes Alder vil kunne lægges. Ved saadanne Skoler kan
Lærerpersonalets Timetal desuden holdes inden for det Maksimum, man fra
120 gammel Tid her i Danmark har betragtet som Normen i Barneskolen: 36
ugentlige Timer.

Paa Landet maa Lærerpersonalet under den nuværende Ordning som Regel
undervise i Gymnastik og Haandgerning uden for de 36 Timer, uden for
125 Skoletiden, som det hedder. Det gaar navnlig ud over Lærerinderne, hvem
Undervisningen i Haandgerning for hele Skolen paaligger. Det er almindeligt, at
en Landsbylærerinde i hvert Fald i Sommermaanederne holder Skole i 42 Timer
om Ugen. For kort Tid siden skal Landets Undervisningsminister, Hr. Byskov,
have udtalt, at Lærerne havde nok i og Lærerinderne paa Grund af deres store
130 Nidkærhed for meget i 4 Timers daglig Undervisning. Naar man paa højeste
Sted erkender dette, hvordan kan man da forsvare at opretholde en
Skoleordning, der paalægger den kvindelige Lærer 7 Timers daglig Skolearbejde
og et større Timetal end hendes mandlige Kollega har. Lærerindernes større
Sygeprocent i Forhold til Lærernes bliver saa ofte fremholdt. Der er ingen, der
135 taler om, at den kvindelige Seminarieelev har et stort og byrdefuldt Fag mere
end den mandlige, og at hun siden i sin Skolegerning maa gøre et langt større
Ekstraarbejde end han.

Mit Emne hedder Skolen og Barnet, og man vil maaske sige, at Lærerpersonalets
140 Skoletimer ikke vedkommer dette. De vedkommer det i høj Grad, saa vist som
det er sandt, at en træt Lærer ikke er meget værd i en Skole. Skolen er noget
andet og mere end en Fabrik. Det er levende Materiale, som udformes her.

Det kommunale Skolevæsen i vore Købstæder har som sagt i de sidste 25 Aar
145 gennemgaaet en mægtig Udvikling navnlig i teknisk Henseende. Det ydre
Udtryk for Købstadskolen er Skolebygningerne, Skolepaladserne, som man

engang yndede at kalde dem. – Disse kasernelignende Anstalter med Rum til op
imod 2000 Børn har man kaldt Paladser. Oftest ligger de i Gadelinjen, saa Byens
150 Støj og Tummel paa det alvorligste forstyrrer Undervisningen. Op- og
Nedstigningen af de mange hundrede Børn mellem hver Time fremkalder en
permanent Nerveirritation hos Læreren, et maaske ikke bevidst Ubehag hos
Børnene.

155 Skolegaardene er forholdsvis smaa og ofte ikke indrettet saaledes, at de yder
Børnene Beskyttelse mod Vejr og Vind. Men hvilket Vejr, der end er paa Sky,
jages Børnene ned i dem. De er fyldt indtil Trængsel. I yild Forvirring tumler
Børnene sig mellem hverandre, skraaler, skriger, puffes, stødes. Nogen virkelig
Leg er der ikke Plads til. I disse Gaarde spiser de ogsaa deres medbragte Mad, i
160 Efteraarets piskende Regn, i Vinterens bitterlige Kulde.

De store Skoler er et Led i den moderne Bys Udvikling. De passer for saa vidt
godt til Byens Udseende, som de har faaet et vist fabrikmæssigt Tilsnit. Mange
Forældre krymper sig ved at sende deres Børn hen i disse Kaserner og
165 foretrækker at lade dem gaa i private Skoler, men det store Flertal af vore
Skolebørn er henvist til den offentlige Skole, og de har vel i lige saa høj Grad
Krav paa individuel Omsorg som Børn af mere velhavende Folk.

Man maa ikke tro, at vi, der er Lærere ved de store Skoler i Byerne, er blinde for
170 de uheldige Forhold, vore Børn arbejder under. Vore egne Arbejdsforhold er jo
desuden i høj Grad afhængige af, hvorledes Børnenes er. Med vore Elever lider
og taaler vi. Og tier vi. Det sidste har vi vænnet os til, fordi Myndighederne som
Regel ikke tager Hensyn til vore Meninger og overhører vore Klager. Arkitekter
og Haandværkere indretter Skoler efter Tidens Smag mere end efter Børnenes
175 Tarv.

Havde man lyttet til vore Raad, vilde vi i Stedet for de store Skolekaserner have
haft Skoler bygget til et Antal Børn, der var til at overse.

180 Skolegaardene var blevet saa rummelige, at Børnene kunde bruge dem som
Legepladser, og der var blevet indrettet Skur, de kunde søge som Ly i mod Vejr
og Vind. Et Frokostrum, hvor Børnene kunde faa et Glas Mælk, og hvor de
kunde sidde ved et Bord og spise deres Mad, var der nok ogsaa blevet Raad til.
Skolerne var ikke kommet til at ligge i Gadelinjen, men i mere stilfærdige
185 Omgivelser. Vor Købstadskole vilde i det hele taget ikke være blevet det Støjens

og Uroens Sted, som den nu er, lidet tjenlig for Undervisningen, ulidelig i det lange Løb for Læreren, hvis Nervesystem uvægerlig bliver nedbrudt.

- 190 Der er en anden Udvikling af Købstædernes Skolevæsen, som jeg kort skal berøre: Mellem skolens Udskillelse af Folkeskolen. Jeg skal ikke her komme nærmere ind paa, hvad Aarsagen til denne Udskillelse er og har været, men jeg vil pege paa, hvilke Ulemper den fører med sig.
- 195 Hvor Mellem skolen er indleddet i Folkeskolen, er denne almindeligvis delt i en Grundskole, der omfatter alle Børn indtil det 11-12 Aar, en Mellem skole og en saakaldt almindelig Skoleafdeling ovenpaa Grundskolen. Mellem skolen er 4-aarig, og Overgangen til denne skulde normalt ske ved Udgangen af 4. Klasse, saaledes at Barnet ved det 15. Aar kunde tage Mellem skoleeksamen. Men
- 200 Erfaringen har godtgjort, at Børnene ved Udgangen af 4. Klasse almindeligvis ikke er modne nok til at følge den Undervisning, der bydes dem i Mellem skolen, og det er da blevet almindeligt, at Overgangen først sker fra 5. Klasse. Dette medfører, at Børnene bliver ca. 16 Aar, inden deres Undervisning afsluttes. Nu er Børnene her i Danmark som bekendt ikke skolepligtige længere end til det 14.
- 205 Aar. Og mange Forældre lader deres Børn gaa ud af Skolen i den Alder, altsaa ved Udgangen af 2. Mellem skoleklasse. Man vil forstaa, at disse Børns Undervisning bliver ganske brudstykkeagtig; hverken i Regning, Dansk, Historie, Geografi eller Naturhistorie vil Undervisningen faa den Afrunding, som i den almindelige Skoleafdeling. Et Barn, der afslutter Mellem skolen ved
- 210 det 14. Aar, kan, for at tage et Eks., komme til at gaa ud af Skolen uden at have hørt et Ord om de fremmede Verdensdele. I de praktiske Fag som Haandarbejde, Skolekøkken, Sløjd etc. faar Barnet ikke saa fyldig en Undervisning som i den alm. Skoleafdeling. Kort sagt, Mellem skoleundervisningen har været et Tab for det Barn, der forlod Skolen i
- 215 Utide, og da et stort Procenttal af Børnene gør dette, maa man sige, at den nuværende Mellem skoleordning er uheldig.

Hvad Grundskolen angaar er den til Dels præget af Mellem skolen.

- Undervisningsplanen er lagt under Hensyn til de Krav, som stilles ved
- 220 Optagelsesprøven til Mellem skolen, selve Undervisningen maa i nogen Grad tilrettelægges med disse Krav for Øje. Somme Grundskoler, navnlig de private Underskoler, der forbereder Elever til Optagelse i Gymnasiernes Mellem skoler, er rene Indterpningssanstalter. Mellem skoleundervisningen anses nemlig for at være den eneste saliggørende, hvorfor Børnene for enhver Pris maa bestaa den

anordnede Oprykningsprøve. Men Barnehjernen er for fin en Organisme til at udsættes for Mishandling. Barnet har Krav paa at modtage en Undervisning, der svarer til dets Evner og Anlæg, i Ro og Fred.

230 For største Parten af de kommunale Grundskoler gælder det iøvrigt, at kun en Del af de Børn, der kunde egne sig for Mellemskoleundervisning, udskilles. Tilbage bliver altid en Del Børn, som har samme Nemme, samme Slags Begavelse som de, der blev overflyttet til Mellemskolen, de kom blot ikke op, fordi Forældrene ikke ønskede, at de skulde gaa over. Disse Børn sammen med
235 mere tungt begavede eller lad mig nøjes med at sige anderledes begavede Børn kommer nu til at danne den saakaldte almindelige Skoleafdeling. Der finder en Sammendragning af Klasser Sted, og i de nye Klasser bliver det ikke som i Grundskolen de mere lærenemme, de lyse Hoveder, der bliver toneangivende, Klassens Grundstamme er den lidt langsomme noget tunge Elev, og efter hans
240 Behov maa Undervisningen i det store og hele lægges. Her begaar Skolen uden egen Skyld Synd imod den begavede Elev, der ikke fulgte med sine Kammerater op i Mellemskolen, han faar ikke den Undervisning, hans Evner berettiger ham til, og Skolen kommer lidt efter lidt til at kede ham.

245 Det maa saaledes siges om den mere udviklede Skole, Skolen, som den findes i en stor Del af vore Købstæder, at heller ikke den kan staa for en pædagogisk Kritik.

Den nuværende Mellemskoleordning med dens Oprykningsprøve og dens
250 statskontrollerede Afslutningseksamen bør forsvinde. Barneskolen bør være en Helhed, have sit Maal i sig selv og slutte med Udgangen af det 7. Skoleaar. Fra et pædagogisk Synspunkt vil der ikke være noget at indvende mod en Deling af Børnene efter deres Begavelses Art. Denne Deling bør blot foretages ganske stilfærdigt af Skolen (Lærerne) i Samraad med Forældrene, Undervisningen for
255 hver Gruppe— 2 eller flere – afpasses efter Barnets Evner og Anlæg, hvorved man maa forstaa saavel dets aandelige som dets legemlige Behov. Hensynet hertil maa ogsaa for Købstadskolen kræve en bedre Timefordeling. Skolegangen i Købstæderne imellem Kl. 8—5 splitter Barnets Tid, det har Skolen hængende over sig hele Dagen. Formiddagen bør anvendes til Skolearbejde, Eftermiddagen
260 i det mindste efter Kl. 3 være fri. Der er heller ingen Mening i, at smaa Børn skal begynde Skolen Kl. 8 i den mørke Vintertid. Lad dem sove ud!

Som man vil have lagt Mærke til, har jeg afgrænset mit Emne til Barnet set i

265 Forhold til Skolens Form, d. v. s. Skolens Ordning og Indretning. Jeg har
paavist, at Skolen paa mange Punkter ikke er indrettet efter Barnets Tarv, og jeg
har omtalt, hvilke Reformer, der er paakrævede eller ønskelige. Det er ikke
gennemgribende Ændringer, jeg har gjort mig til Talsmand for, men for, maa
jeg sige, stilsfærdige Forbedringer.

270

Her er en Opgave for Kvinder i kommunal Politik, ikke mindst for Dansk
Kvindesamfunds Medlemmer.

Kilde

275 Manuskript taget fra Pedersen, Thora. 1927. Kvinden og Samfundet, nr. 7, s. 78-79 og nr. 8 s. 88-89 med
tilladelse fra udgiver.

Kildetype

Dokumentation i avis, magasin e.l.

Tags

280 Foredrag, Kvindebevægelsen

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/thora-pedersens-radioforedrag-skolen-og-barnet-1927>

285

290

295

300